

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Светла Кирилова Черпокова, член на научното жури,
преподавател в Катедра по история на литературата и сравнително литературознание
при Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“,
за присъждане на научната степен „Доктор на науките“, Професионално направление
2.1 „Филология“ („Теория на литературата“),
на проф. д-р Амелия Личева с дисертация на тема: „Световен ли е Нобел?“

За присъждане на научната степен „Доктор на науките“, Професионално направление 2.1 „Филология“ („Теория на литературата“), проф. д-р Амелия Личева е приложила дисертационен труд на значима тема с оригинален принос в съвременната наука, шест публикации по темата на дисертацията, списък с цитирания, документ за придобита докторска степен, както и друга документация, които като съвкупност отговарят напълно на минималните национални изисквания към научната дейност на кандидатите за придобиване на научна степен „Доктор на науките“ според Закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за прилагането му.

Предложеният дисертационен труд обсъжда тема, която до момента не е поставяна в центъра на литературнотеоретическо изследване в българското литературоведско пространство. Проблемът за дефинирането на разбирането за световната литература и на нейните параметри (пространствени, времеви, езикови, във връзка с литературния канон и т.н.) е безспорно актуален и през последните десетилетия дискусиите около него все повече набират популярност. Навременността на поставената тема е особено видима през призмата на траекториите, които чертаят и компаративистични и постколониални изследвания от последните десетилетия. Това е фокус, през който и настоящата работа търси отговори на въпросите за обема, обхвата и релевантността на понятието „световна литература“.

Оригиналността на дисертацията е продукт и от начина на поставяне на темата. Заглавието „Световен ли е Нобел?“ съдържа провокация, която читателят предстои да разгадае. Нобел е повод за размисъл и обсъждането му има експериментална функция. Нобеловата награда е средството, чрез което се поставят въпросите за канона и „какво наистина се случва с канона днес“, за приложимостта на идеята за канон към съвременното разбиране за световна литература. Чрез казусът „Нобел“ на практика се гради визия за понятието „световната литература“ и за потенциалните участници в процеса на формирането му. Този изследователски подход определено има своите

качества и неговата главни заслуги много точно са формулирани в списъка с приноси, предоставен от кандидата.

Интересен момент е, че в хода на работата систематично се удържа тезата, че „Нобеловата награда надскача идеята за националните литератури и все по-усилено гледа към световната“. Заедно с това обаче внимателно се обглеждат всички фактори, свързани с това „надскачане“, и се отчитат зависимости от политика, медии, популярност, мигрантски вълни, полова идентичност, а понякога и от обичайната конюнктура. В тази посока особено продуктивно е наблюдението върху влиянието на медиите, като не само се отчита, но и доказва чрез конкретни примери, че „съвременните медии, включително интернет, са ключов двигател за конституирането на световната литература“. Много поучителна в това отношение е частта „Медии и пазари“, която поставя Нобеловата награда в един по-специфичен и недостатъчно познат контекст. Не се подминават и „хейтърските мнения“, които интернет тиражира, и привидностите, които се създават като резултат. Така се постига значителна обемност при дефинирането на понятието „световна литература“, като се отчитат и многобройните наслагвания и планове при формирането на една цялостна концепция за него.

В дисертацията е заявено желанието да се направи срез на културата, за да се отличи разбирането за „световна литература“ основно към настоящия момент. Тази предварителна заявка обаче е надхвърлена. Срезът на съвременността действително е изпълнен, но за да се очертае настоящият статус на изследвания проблем, се привлича значителен списък от автори и произведения, литературни и културни ситуации, теоретически изследвания по темата, които времево предхождат този „срез“. Дефиниции на понятието „световна литература“ се търсят още от времето на Кристоф Мартин Виланд, през Гьоте, определян като негов „родоначалник, през „патоса“ на Ерих Ауербах, през Рене Уелек, Остин Уорън, очертани като „опори“ на понятието, та до съвременните теоретизации от края на XX век и началото на XXI век. Ценен принос в тази посока е фокусирането върху българското изследователско пространство и българските учени, които обсъждат темата за световната литература или я засягат в проучванията си. Приноси са и анализите на нобеловите речи, при това не само от изследвания период, при което се отличава още един важен аспект от разбирането за световна литература, свързан с нейните създатели – авторите на литература. Отчитането на ролята на превода и изследването на световната литература „от перспективата на превода“ също е особено продуктивно за работата.

Безспорно приносно е и фокусирането върху „най-новата световна литература“ и анализите на избрани текстове от нея. Очертаването на основни тенденции в съвременната световна литература (антиутопичното, поглед към миналото, ежедневието, мигрантската вълна) освен че очертава основни важни траектории в развитието ѝ, дава и полезен конспект на бъдещия изследовател по проблематиката. Една тема, която изследователите обичайно отбягват вероятно поради причината, че я смятат за не престижна, в дисертацията е разгърната по оригинален начин. Това е темата за „масовите световни автори“, на която е посветена едноименна част. Любопитен детайл в нея е обсъждането на казуса „Антигона“ и евентуалните му рефлексии в романите на Гришам. Интересното в случая е, че този казус преди това е анализиран при други автори и текстове (романа на Камила Шамзи „Home fire“; „Антигона в Моленбек“ от Стефан Хертманс) в един значително по-различен контекст, което дава възможности за индиректни съпоставки.

Приложението на дисертацията се спира върху българския принос по темата, българските кандидатури за Нобелова награда и дебатите около тях. Това несъмнено внася един допълнителен и важен за ракурс към проблематиката. Като цяло дисертацията системно работи в посока на отчитане на българските постижения – литературни и научни, което е също едно от постиженията ѝ.

Доколкото имам бележки към дисертацията, те са несъществени и засягат по скоро една редакторска работа. Става въпрос за цитиранията на интернет-адреси в бележките под черта (напр. бел. 133, 134, с. 161, бел. 142, с. 171 и др.). Бих препоръчала да бъдат заменени с пълното библиографско описание на източниците за по-голяма яснота, като се добави и последната дата на достъп. Същото се отнася и до списъка с ползвани сайтове в библиографията накрая.

В заключение смятам, че предложеният дисертационен труд има всички необходими качества да бъде успешно защитен, отговаря на всички изисквания на Закона за развитието на академичния състав в Република България и може да послужи заедно с приложената документация по темата за присъждане на научната степен „Доктор на науките“ на проф. д-р Амелия Личева.

30.04.2019

София

Изготвил становището:

(доц. д-р Светла Черпокова)